

Čállinleairras

Vuossárggas-Duorastahkii

23.-26.3.2026

Anár, Rivdol

Fágabargiid akademalaš čállinleaira

Govas oidnojit čállinleaira oassálastit gurut rávddas olgeš rávdii: Kristin Ravna A. Trium, Máret J. Hætta, Marikaisa Laiti, Maren Palismaa, Laura Kotavuopio, Aura Mari Pieski, Rauna Rahko-Ravanti, Hanna-Máret Outakoski, Annukka Hirvasvuopio ja Laila A. Nutti.

PHD STUDEANTTAT LAILA A. NUTTI, MÁRET J. HÆTTA JA ANNUKKA HIRVASVUOPIO

Čállinleaira fállá ráfi čállit

Midjiide geat leat PhD-kandidáhttat, de lei čállinleaira buorre vejolašvuohta bargat ráfis iežamet bargguiguin. Čađat áiggi čállimii sáhtta leat váttis gávdnat saji hohpolaš árgabeaivvis, dávjá mis leat mánnga barggu buohdalaga, muhto dát leaira dagai vejolažžan bidjat olles fuomášumi nákkosgirjji čállimii mánngga beavvi badjel, mii bijai duodai jođu čállinprosessii.

Mis ledje iešguđetge ulbmilat dáinna čállinleairrain. Dehálaš ráva čállinleairras lea bidjat realisttalaš mihttomeriid maid sáhtta ollašuttit. Lea álki háliidišgoahtit beare ollu go viimmat oažžu áiggi bargat. Sáhtta ádjánit veaháš oažžut buori bargovuoiŋŋa dahje "čállinmovtta", ja vuosttaš beaivi gollá fokusa gávdnamii ja johtuibeassamii. Danne sáhtta leat vuogas vuoruhit ovttá čielga ja čađahahtti doaimma ovdalii go mánngga.

Čállinleairras ledje sihke PhD-kandidáhttat ja fágabargit, beasaimet bures servvoštallat duogáziid ja fágaid rastá.

Seammás vásiheame ahte fágalaš lonohallan livččii sáhttán leat vel nannoset, go ollu áigi manai lunddolaččat oktagaslaš bargguide. Dan sáhtášii buoridit boahte čállinleirri. Guhkes čállinbottuid maŋŋá lei čielga dárbu vuoiŋŋastit, boagustit ja ságastallat áibbas eará áššiid birra, mii lei buorin sosiálalaš birrasii ja attii odđa fámu viidásit bargguide. Ovtta beavvi mis lei "walk and talk", mii doaimmai hui bures. Doppe beasaimet digaštallat fágalaš fáttáid ja smiehttat mo viidásit bargat ja makkár ovttasbargovejolašvuođat leat.

Mii hárvve deaivvadit allaskuvllas, ja go leat doppe, de bargat dávjá iežamet bargguid. Danin lei erenoamáš somá servvoštallat leairras. Diekkár arenat addet vejolašvuođa oahpásmuvvat bargoguimmiide eará láhkai go formálalaš oktavuodain. Mii leat buohkat ovttá oaivilis ahte leaira lei buorre vásáhus. Guovlu lei boaittoealde, meahcceguovllus, eaige lean makkárge muosehuhttimat, mii dagahii álkibun doallat fokusa olles beavvi. Seammás lei buorre dássedeaddu gaskal čállinbargguid ja lihkađeami. Borramušge lei hui njálggat! Nuppes sáhtálii vaikko vahkku bisttit.

Sosiála doaimmat Dehálaš oassi leairras

HANNA-MÁRET OUTAKOSKI

Čállinleairrat ja eará sullasaš deaivvadeamit maid áigge fágabargit servvostallet maiddái bargobeavvi maŋŋá fáallet erenoamáš buori vejolašvuođaid ovtastallat ja lágideat somás oktasaš doaimmaid. Diekkár doaimmain sáhttet leat mánnggat sierralágan ulbmilat mat buot nannejit min searvelanja.

Min leairras mii leat vanahallan ovttas yoga-bottus man doalai Aura Mari Pieski. Čuovvovaš beaivve lei vejolašvuohta searvat hála-ja-váccce boddui man áigge oassálastit vázze (dahje čuige) ja ožžo vejolašvuođa guorahallat iežaset čállinproseassa earáiguin. Gaskavahkku mii doalaimet oktasaš «minuhttaruvvenbottu» man áigge oahpaimet moadde mávssolaš ruvventeknihka niskkiid ja hárduid várás. Ja juohke eahket leat dieđušge sávdnun ovttas ja servvoštallan eahkedis.

Govva: Dát govva lea váldon sávnni olggobealde eahkesveaigin. Leairaguovddáža gáttis lei dálvesuddi sturron erenoamáš leavttuin ja lieggaceahkit dagahedje ahte vázzinbálgat ledje gálljimin.

Fágalaš dárbbut Čállin lea oassi min máhttoloktemis

Govva: Čállinleairras buot oassálastit čohkkájit eanaš áiggi seammá lanjas ja čállet jaska. Gáffe- ja boradanbottut buktet erenoamáš buori bargomovtta olles jovkui ja luvvejit áiggi čállimii go oassálastit eai dárbbas fuolahit das gii gohke ja goas.

MARIKAISA LAITI

Rivdola čállinleairra loahpas ságastalaimet vásáhusaid, čállima, ovdánahttima ja dutkama boahttevuođa dárbbuid birra. Čállinleairrat leat jurddašuvvon čállimii ja leat dehálaččat nugo leat. Orui goittotge ahte livččii maiddái dárbbaslaš diehtit ja dovdat eambo iešguđetge čállin-, ovdánahttin- ja dutkanbarggaid sisdoaluid birra ja beassat siskkáldasat suokkardallat teorehtalaš ja metodologalaš geahčastagaid ja čovdosiid min dutkansurggiin. Dál čájehuvvui ahte mii bargat okto dahje unna jovkkožiin ja diehtit unnán nuppit nuppiideamet fáttáid, lahkonašvugiid ja ulbmiliid birra. Fágalaš ja dieđalaš ságastallan sáhtášii nannet oahpaheaddjeoahpuid goađi fágabirrasa ja čatnat min dutkamiid oktii.

Oahpaheaddjeoahpuid ja oahpahusa ovdánahttin ja dutkan gáibidit goađi oktasaš searvelanjaid main beassat oahpásmuvvat, juogadit ja sagastallat ovttas. Dutkama searvelatnja sáhtášii doaibmat dutkama, teorehtalaš jurddašeami ja práksisa gulahallanarenan.

Oahpaheaddjeoahpuid goađis lea dárbu ovdánahttit dutkanvuodot oahpahusa earenomážit sámi- ja eamiálbmot vuolggasajis. Goađis leat buori proseassat ja proševttat jodus ja vásáhusaid juohkimiin sáhtáseimmet loktet sihke dutkan- ja maiddái oahpahuš- ja ovdánahttinvalitehta. Mis lea dárbu čoahtkanit oktasaš siskkáldas arenaide muitalit ja juogadit min dutkamušaid, muhto eat dáidde leat vel nu hárvánan dan dahkat. Leat baicce hárvánan eará oktavuodain ovdanbuktit min ovdánahttin- ja dutkandoaimmaid ja nu livččii hui dehálaš dan maiddái goađi siskkobealde dahkat. Oktan mihtomearrin mis lea fátmastit min studeantaid mielde dieidda dutkanšiljuide. Mii dárbbasit rahkánit ovttas boahttevašáigi proševttaide ja lea buorre juos buohkat min fágabirrasis sáhttet leat mielde dakkár doaimmain.

Evttohusat Mo vel buoridit leairra

MÁHCAHAT

Fágabargiid árgabeaivi lea dábálaččat nu dievva buot doaimmain ja bargguin, ahte mis eai báze olus vejolašvuodát ovdánahttit fágalaš ja akademalaš ságastallamiid. Sámi ja eamiálbmotdutkan oaidninguovllus lea dehálaš ahte fágabaregit geat maiddái dutket mánggain sierra konteavsttain ožžot buori vejolašvuodaid ságastallat ja kritihkalaččat guorahallat sámedutkamuša metodologiijaid ja teorehtalaš vuolggasajiid. Dán leairras mii leat de evttohan ahte leairraid áigge livččii maiddái buorre lágidit ságastallanbottuid maid áigge čállit besset muitalit iežaset dutkamušaid birra ja guorahallat ja ságastallat daidda vejolaččat laktáseaddji čuoimmaid ja hástalusaid. Čállimii berre goit várret olu áiggi ja fágalaš, metodologalaš ja teorehtalaš ságastallamiid lea dehálaš doallat jeavddálaččat ovdamearkka dihte pedagogalaš foruma oktavuodas, iige dušše ovttaskas leairraid áigge.

Okta konkrehta evttohus čállinleairra bistevas rutiinnaide lea dat ahte leairra álggus go oassálastit plánejit iežaset čállinulbmiliid, de livččii mávssolaš maiddái beassat jitnosit muitalit earáide maid lea jurddašan dahkat. Dakkár vierru sáhtášii bajidit čállininddu ja bidjat mihtomeriid čállimii maid čállit ferde čuoovvut vai olaha earáid ovddas dahkkon «šiehtadusa». Čállinleaira berrešii maiddái bistit olles vahkku nu vai čállit sihkkarit besset plánenmuttus čállimii.

Govva: MostPhotos liseansa

Artihkkaliid divvun váldá áiggi Čállindoaimmat fágaguoibmeárvvoštallama maŋŋá

HANNA- MÁRET OUTAKOSKI

Seniordutkit čállet juohke jagi moanaid dieđalaš artihkkaliid oassin iežaset dutkandoaimmain. Čállinleairras leage dasto vejolaš vuodjut artihkkala vuosttaš veršuvnna čállimii, dahje, bargat nugo mun dahken dán háve go divvon, rievadin ja buoridin čállošiid fágaguoibmeárvvoštallamis boahťá máhcahaga vuodul. Dát muddu akadeamalaš čállimis ii leat álo nu oidnosis dahje gullomis min ságastallamiin, muhto lea dattege hui guovddáš oassi dutkanproseassas.

Muhtumin lean gullan iehčan bargoskihpáriin ahte sii vurdet sihke iluin ja baluin dan go čállošat máhccet fágaguoibmeárvvoštallamis. Nu lea mus maid. Vaikko livččen iehčan mielas čállán vaikko man buorre čálloša, de in goit nagot oaidnit buot daid beliid ja áššiid maid sáhtášii vel buoridit.

Fágaguoimmit leat mávssolaččat midjiide go mii leat ovddideamen iežamet dutkama ja dutkansurggiid. Fágaguoimmit dárkot ja guorahallet min čállošiid nuvttá ja mángii iežaset astoáiggi. Ja sii dahket dan vai min čállošat buorránit. Nu ahte vaikko olmmoš muhtumin dovdá ahte lea ožžon vehá menddoges garra krithka ja máhcahaga de dat lea ovdun iige giksin midjiide. Go olmmoš lea beassan vehá «suoskat» fágaguoimmi sániid de lea dávjá nu ahte olmmoš ieš maid fuobmá ahte fágaguoimmi leat buorit fuomášumit.

Dán čállinleairra áigge mun ledjen plánen geargat guvttiin artihkkaliin maidda ledjen ožžon máhcahaga fágaguoimmiin. Vuossárgga, dalán leairra álggus geavai dattege nu ahte vel okta čálus, girjekapihttal mas lean mielčállin, bođii fáhkka mu e-postii ja gáibidii mu ollislaš fuomášumi. Ja nu mun guđden buot eará barggaid ja álgen lohkat ja divvut dien čálloša. Čállošis lei maŋimus máhcahanbeaivemearri juo leamašan ja danin lei oba hoahppu geargat dainna. Ja lihkus ledjen čállinleairras juste dien vahkkus nu vai lei astu bargat ráfis ja systemáhtalaččat. Lea maiddái erenoamáš buorre dovdu geargat čállošiiin ja báheic vuordit čállinproseassa čuoovvovaš muttu.

Dutki čállinbarggut eai noga goassige, eai goit nu guhká go olmmoš lea mielde dutkandoaimmain. Lihku buot dutkan- ja čállindoaimmaide!